

Zaključci 1. godišnje CROSTO konferencije – 29.11.2018.

Dosadašnje aktivnosti CROSTO-a od osnivanja 2016. godine i uspješno uključivanje nacionalnih institucija kao i pilot destinacija na lokalnoj razini, te provođenje drugog županijskog i inicijalnog lokalnog mjerenja, ukazuju na interes i potrebu stvaranja sustava mjerenja održivosti turizma u Hrvatskoj. Uz unaprjeđenje metodologije mjerenja, smatramo da u budućnosti trebamo sustavno raditi na sljedećim aktivnostima:

- **Povećanje broja destinacija na lokalnoj razini uključenih u nacionalnu CROSTO mrežu** – nakon provedene pilot faze, mjerenje održivosti turizma poželjno je i dalje fazno ili u 'valovima' širiti na veći krug destinacija kako u Jadranskoj, tako i u kontinentalnoj Hrvatskoj. Širenje je moguće provoditi na način da već uključene destinacije na principu *'train-the-trainer'* pristupa sudjeluju u motiviranju, educiranju i uvođenju drugih mjesta u CROSTO sustav. S vremenom, dovoljno proširena mreža uključenih destinacija omogućit će generiranje *benchmark*-a i međusobne usporedbe između sličnih mjesta kao važnih alata destinacijskog menadžmenta. Jedna od mogućnosti povećanja broja destinacije je i kroz kreiranje priručnika za destinacije, koji će na jednostavan i sažet način dati informacije o provedbi mjerenja i specifične informacije o potrebnim podacima i izračunima za pojedine pokazatelje.
- **Širenje mjerenja na regionalnoj razini na kontinentalnu Hrvatsku** – nakon uspostave sustava mjerenja na razini 7 primorskih županija, nužno je proširenje mjerenja na kontinentalne županije, pri čemu bi mjerenje obuhvaćalo 21 županiju. Smisao mjerenja u turistički manje razvijenim županijama bilo bi informirano upravljanje razvojem, koje bi i u početnim fazama razvoja destinacije osiguralo nadzor pokazatelja bitnih za održivost turizma. Na taj način bi se djelovalo preventivno na moguće probleme koje potencijalno nekontrolirani razvoj turizma može učiniti.
- **Kreiranje baza podataka o održivosti turizma** – koji bi podržavale sve relevantne nacionalne institucije, s naglaskom na Državni zavod za statistiku, ali i uz potporu Hrvatske agencije za okoliš i prirodu/Ministarstva zaštite okoliša i energetike, Hrvatske turističke zajednice (eVisitor), Ministarstva turizma (eTurizam), Instituta za turizam, Energetskog Instituta Hrvoje Požar, Hrvatskih Voda, Hrvatskog zavoda za prostorni razvoj, Oceanografskog instituta i drugih. Temeljem navedene baze omogućila bi se lakša analitika podataka, kreiranje novih relevantnih pokazatelja, ali i kontinuirano unaprijeđene procesa mjerenja.
- **Proširenje liste baznih pokazatelja** - trenutna lista baznih pokazatelja rješenje je na kojem se u prvim godinama testirala mogućnost prikupljanja podataka, izračuna pokazatelja, ali i slabosti/jakosti pojedinih pokazatelja. Uočeno je da pojedina problemska pitanja nisu dovoljno pokrivena trenutnom listom baznih pokazatelja, te je stoga nužna uspostava dodatnih 5 do 10 pokazatelja iz područja demografije,

transporta i stanja prirode. Isto tako nužno je konzultirati budući statistički okvir MST koji se trenutno nalazi u razvoju od strane UNWTO-a.

- **Uključivanje mjerenja održivosti kao aktivnosti EUSAIR-a-** četvrti stup EUSAIR-a : “Održivi turizam” bavi se razvijanjem punog potencijala regije u smislu inovativnog, održivog i odgovornog turizma. U tom smislu, a s obzirom da Ministarstvo turizma zajedno s Albanijom koordinira četvrtim stupom Strategije, nužno je uključivanje aktivnosti CROSTO opservatorija u samu Jadransko-jonsku strategiju.
- **Popularizacija CROSTO inicijative u domaćoj stručnoj i široj javnosti** – upoznavanje javnosti s inicijativom mjerenja održivosti turizma i s implikacijama za destinacijski menadžment postaje sve važniji faktor u funkciji daljnjeg razvoja CROSTO-a i ostvarenja njegove misije. U tom smislu, valja predvidjeti korištenje različitih tehnika u komuniciranju sa stručnom javnosti kako bi se osigurala njihova podrška, uključenost i spremnost na suradnju te na prilagođavanje vlastitih metodologija i politika u cilju integritetnijeg i uspješnijeg destinacijskog menadžmenta. Jednako tako, komunikacija sa širom javnosti ima za cilj njihovo senzibiliziranje na različite aspekte održivosti turizma, odnosno vlastitu ulogu i odgovornost u realizaciji održive turističke prakse.
- **Intenziviranje međunarodne suradnje i stvaranje partnerskih odnosa** – mogućnosti međunarodne suradnje vrlo su velike obuhvaćajući različite teme i čimbenike. Realno je moguća suradnja s drugim opservatorijima održivog turizma, s međunarodnim institucijama koje djeluju na području održivosti (UNWTO/EK) i/ili turizma kao i u sklopu partnerstva na EU ili drugim internacionalnim projektima. Teme mogu varirati od pomoći u osnivanju opservatorija, razmjene iskustava i razvoja zajedničkih metodologija do rada na specifičnim aspektima održivosti u turizmu. Pri tome se izuzetno važnom čini suradnja na području Mediterana, kao turizmu najizloženije turističke makro-regije svijeta. U cilju fokusirane suradnje uputna je izrada plana prioriteta aktivnosti.
- **Razrada metodologije za pro-aktivno izvještavanje o rezultatima mjerenja** – praćenje indikatora održivosti turizma u izravnoj je funkciji upravljanja turističkim destinacijama. Stoga izvještavanje o rezultatima mjerenja i uočenim trendovima podrazumijeva, ne samo prezentaciju nalaza na gradskom ili općinskom vijeću, već, ukoliko postoji potreba, nužno uključuje i prijedloge konkretnih korektivnih politika i mjera, odnosno i konkretnih razvojnih projekata. U tom smislu, uputno je razraditi metodologiju analize rezultata mjerenja kao i metodologiju izvještavanja, a koje bi bile poticajne i direktivne za različite aktere koji sudjeluju u upravljanju turističkim destinacijama.

- **Razvoj ekspertize za usmjeravanje destinacija u CROSTO mreži ka održivoj praksi** – radi se o podizanju znanja i sposobnosti samog nacionalnog opservatorija u cilju savjetovanja destinacija članica CROSTO mreže kako, slijedom mjerenja održivosti turizma, unapređivati vlastitu praksu i prepoznatljivost kao održivih turističkih destinacija. To podrazumijeva razvoj edukacijskih seminara, konzultacija o specifičnoj problematici, 'spajanje' destinacija s relevantnim izvorima znanja, vođenje u procesu certificiranja 'zelene destinacije' i sl.
- **Vrednovanje uključivanja u proces mjerenja** – od strane relevantnih Institucija (Ministarstva turizma/HTZ) s ciljem povećanja broja destinacija u procesu, što je preduvjet za konkretna saznanja na razini regija i destinacija. Vrednovanje podrazumijeva, priznanja, certifikate i/ili ostvarivanje prednosti kod različitih aplikacija. Možda i formalizacija procesa kroz zakonodavni okvir.
- **Upotreba rezultata mjerenja** – rezultate koristiti kao podlogu za sve buduće razvojne strategije, planove odnosno politike svih razina od nacionalne do lokalne te temelj za određivanje prioriteta i izvora financiranja.
 - **Poticanje izrade studija turističkog prihvatnog kapaciteta** za županije i uže destinacije izložene jačem turističkom pritisku i s osjetljivijim prirodnim ili društvenim okolišem. Procjena turističkog prihvatnog kapaciteta omogućila bi objektivnu procjenu koliko posjetitelja može prihvatiti pojedina destinacija, a tako i izradu kvalitetnijih prostornih i razvojnih planova, kao i planova upravljanja posjetiteljima.